

140. *Evonymus europaea* L. — Trzmielina zwyczajna

Gatunek euro-syberyjski. Zasięgiem swoim obejmuje prawie całą Europę. Na północy dochodzi do Szkocji i południowej Szwecji po około 58° szerokości geograficznej północnej. W Związku Radzieckim północno-wschodnia granica biegnie od południowej Estonii w kierunku południowo-wschodnim aż do Wyżyn Nadwołżańskich mniej więcej do wysokości Saratowa, a potem wzdłuż Donu do brzegu Morza Azowskiego. Granica południowa przebiega wzdłuż północnej Anatolii, obejmuje cały półwysep Bałkański (za wyjątkiem półwyspu Peloponeskiego), cały półwysep Apeniński, Sycylię, Sardynię i Korsykę, a następnie sięga po Pireneje.

Najwyżej położone stanowiska tego gatunku zanotowano w północnym Tyrolu — 1245 m n. p. m., w Alpach Szwajcarskich (Graubünden) — 1200 m n. p. m., w Alpach Wallijskich — 1000 m n. p. m., w Alpach Bawarskich — 800 m n. p. m. (Hegi, 1924, *Illustr. Fl. v. Mitteleuropa*, 5, 1) i w Tatrach do 759 m n. p. m. (Pawłowski, 1956, *Fl. Tatr*, 1).

Mapę ogólnego rozmieszczenia trzmieliny zwyczajnej opracowała T. G. Leonova (1974, *Beresklety SSSR i sopredelnych stran*). Punktową mapę występowania *E. europaea* oraz jego form na terenie ZSRR wykreślił G. E. Grosset (1965, *Biul. Moskov. Obščestva Ispit. Prir. oddz. Biol.*, 70, 6). Dla Anglii i Irlandii taką mapę sporządzili F. H. Perring i S. M. Walters (1962, *Atlas of the British Flora*), dla półwyspu Skandynawskiego E. Hultén (1971, *Atlas över växternas utbredning i Norden*), a dla republiki Białoruskiej w ZSRR N. V. Kozlovskaja i V. I. Parfenov (1972, *Chorologia flory Belorussii*).

Trzmielina zwyczajna rośnie w podszyciu świetlistych lasów liściastych, przede wszystkim dębowych, bukowych, grabowych i mieszanych liściasto-szpilkowych, głównie na ich pobrzeżach; oprócz tego częsta jest w zaroślach, a czasem występuje też w olszynach. Uważa się ją za gatunek charakterystyczny dla klasy *Querceto-Fagetea* (Oberdorfer, 1949, *Pflanzensoziologische Excursionsflora*). Najczęściej rośnie na glebach mineralnych, żyznych, gliniastych z dużą zawartością próchnicy, niekiedy na wapieniach, a wyjątkowo tylko na miejscach zabagnionych lub na solniskach.

W Polsce trzmielina zwyczajna rozpowszechniona jest na całym obszarze tak na niżu, jak i w niższych położeniach górskich, lecz rzadko występuje obficie. Najwyżej położone stanowiska notowano: w Bieszczadach Zachodnich — Ustrzyki Górne do 910 m n. p. m. (Jasiewicz, 1965, *Monogr. Botan.*, 20), w Górach Świętokrzyskich — pod szczytem Łysicy do 590 m n. p. m. (Zarzycki, 1959, *Fl. Polska*, 8), w Beskidzie Niskim — Pasma Bukowicy do 500 m n. p. m. (Grodzińska, 1968, *Fragm. Fl. et Geobot.*, 14, 1) i w Gorcach — Tylmanowa do 440 m n. p. m. (Kornaś, 1957, *Monogr. Botan.*, 5). Na ogół rośnie w podszyciu lasów liściastych, grądowych — *Galio-Carpinetum* lub łągowych — *Salici-Populetum* i *Carici remote-Fraxinetum* (Medwecka-Kornaś, 1972 w *Szata Roślinna Polski*, 1).

Mapa ogólnego zasięgu *E. europaea* w Polsce nie była dotąd opracowana. Punktową mapę dla obszaru Karpat polskich wykonały A. Hałubek i K. Towpasz (1973, *Zeszyty Nauk. UJ, Prace Botan.*, 1).

This is an Euro-Siberian species. Its range covers almost the whole of Europe. In the north it reaches Scotland and southern Sweden up to about 58° latitude. In the USSR the northeastern limit of its occurrence runs from southern Estonia southeast to the Volga Highlands, more or less as far as Saratov

and then along the Don river to the shores of the Azov sea. The southern limit runs along northern Anatolia, includes the whole Balkan peninsula except for the Peloponesus, the whole of the Apennine peninsula, Sicily, Sardinia and Corsica and then reaches the Pyrenees.

The most elevated stands of this species have been reported from Tirol — 1245 m above the sea level, from the Swiss Alps (Graubünden) — 1200 m, the Valais Alps — 1000 m, the Bavarian Alps — 800 m (Hegi, 1924, *Illustr. Fl. v. Mitteleuropa*, 5, 1) and in the Tatras up to 759 m (Pawłowski 1956, *Fl. Tatr*, 1).

A map of the general distribution of *E. europaea* has been prepared by T. G. Leonova (1974, *Beresklety SSSR i sopredelnykh stran*). A point map of its occurrence and that of its various forms in the USSR have been prepared by G. E. Grosset (1965, *Biul. Moskov. Obščestva Ispit. Prir. oddz. Biol.*, 70, 6). For the British Isles such a map has been prepared by F. H. Perring and S. M. Walters (1962, *Atlas of the British Flora*), and for the Scandinavian peninsula by E. Hultén (1971, *Atlas över växternas utbredning i Norden*) and for the Bialorussian SSR by N. Z. Kozlovskaja and V. I. Parfenov (1972, *Chorologia flory Belorussii*).

E. europaea grows in the understorey of sparse deciduous forests, particularly oak, beech, hornbeam and mixed conifer-broadleaved, primarily on their edges. Besides it is commonly found in thickets and sometimes also in wet alder woods. It is a characteristic species for the class *Querceto-Fagetea* (Oberdorfer, 1949, *Pflanzensoziologische Excursionsflora*). Most commonly it grows on mineral soils, rich, clayey with much humus, sometimes on limestones and only occasionally in boggy places or salt marshes.

In Poland *E. europaea* is common throughout the country, both in the lowlands and in the mountains, however it is rarely abundant. The most elevated stands have been reported in the Western Bieszczady in Ustrzyki Górne, up to 910 m (Jasiewicz, 1965, *Monogr. Botan.*, 20), in the Świętokrzyskie Mts. under the Łysica Mt. at 590 m (Zarzycki, 1959, *Fl. Polska*, 8), in the Lower Beskid on the Bukowica Range up to 500 m (Grodzińska, 1968, *Fragm. Fl. et Geobot.*, 14, 1) and in Gorce, Tylmanowa up to 440 m (Kornaś, 1957, *Monogr. Botan.*, 5). Generally it grows in the understorey of broadleaf forests, oak-hornbeam *Galio-Carpinetum* or in carrs *Salici-Populetum* and *Carici remote-Fraxinetum* (Medwecka-Kornaś, 1972, in *Szata Roślinna Polski*, 1).

A map of the general distribution of *E. europaea* in Poland has not been published so far. A point map for the Polish Carpathians has been made by A. Hałubek and K. Towpasz (1973, *Zeszyty Nauk. UJ, Prace Botan.*, 1).

Евро-сибирский вид. Своим ареалом охватывает почти всю Европу. На севере доходит до Шотландии и Южной Швеции (до 58° с.ш.). В Советском Союзе северо-восточная граница проходит от Южной Эстонии в юго-восточном направлении до Приволжской возвышенности, примерно в районе Саратова, и далее вдоль Дона до Азовского моря. Южная граница идет по Северной Анатолии, ареал вида включает почти весь Балканский полуостров (кроме Пелопоннеса), полностью Апеннинский полуостров, Сицилию, Сардинию и Корсику, далее граница проходит по Пиренеям.

Наиболее высокие местонахождения отмечены в северном Тироле — 1245 м над ур. м., в Швейцарских Альпах (Граубюнден) — 1200 м, в Валийских Альпах — 1000 м, в Баварских Альпах — 800 м (Hegi, 1924, *Illustr. Fl. v. Mitteleuropa*, 5, 1) и в Татрах — до 759 м (Pawłowski, 1956, *Flora Tatr*, 1).

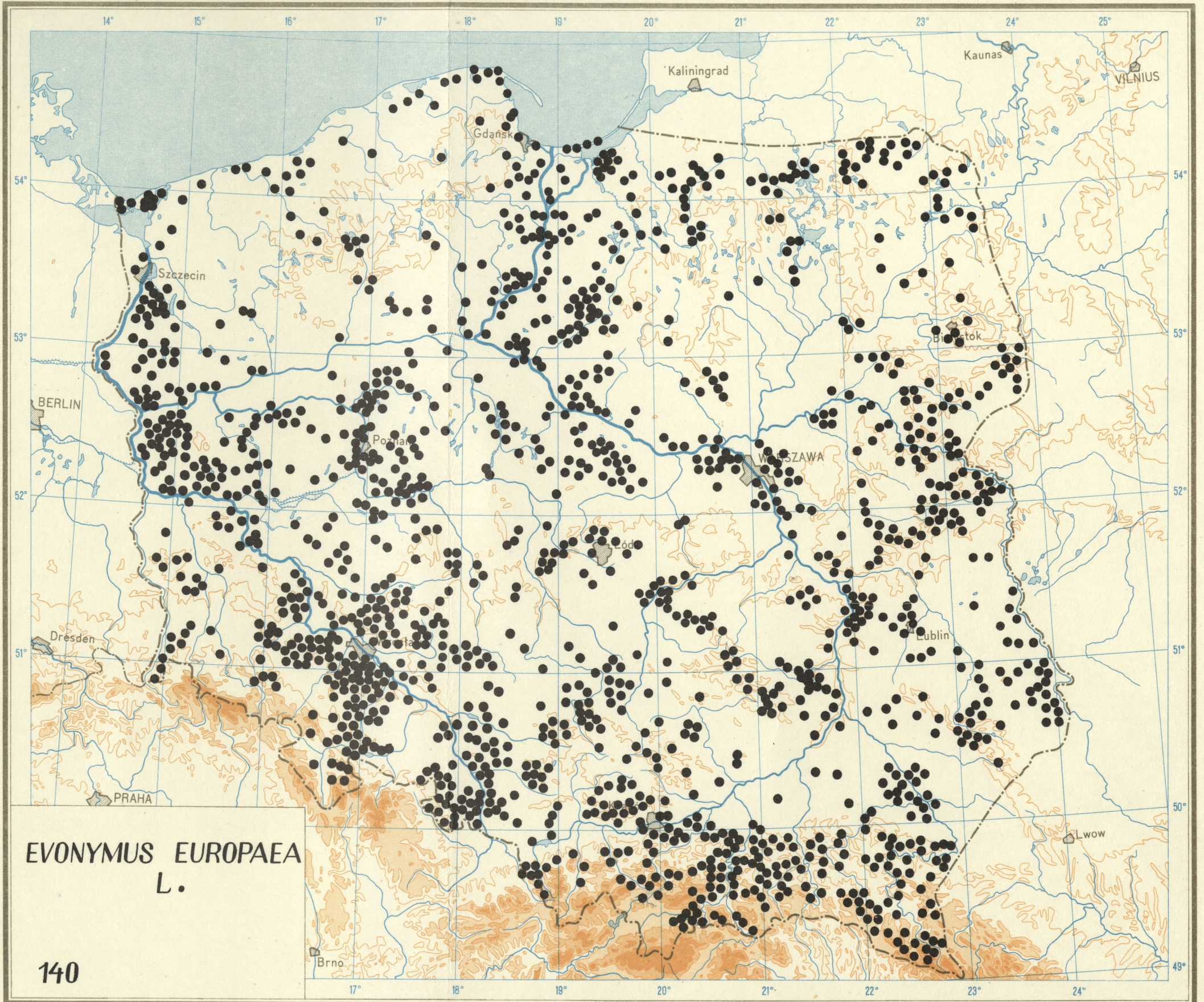
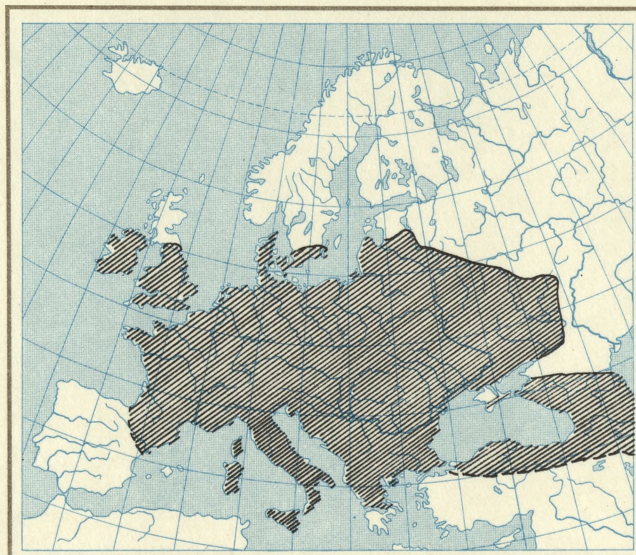
Карта общего распространения вида обработана Т. Г. Леоновой (1974, *Бересклеты СССР и сопредельных стран*). Имеются также точечные карты распространения вида: на территории СССР (Гроссет, 1965, *Бюлл. Москов. общества испыт. природы, отд. биол.*, 70, 6), в Англии и Ирландии (Perring, Walters, 1962, *Atlas of the British Flora*), на Скандинавском полуострове (Hultén, 1971, *Atlas över växternas utbredning i Norden*), в Белорусской ССР (Козловская, Парфенов, 1972, *Хорология флоры Белоруссии*).

Бересклет европейский растет в подлеске светлых лесов, прежде всего в дубовых, буковых, грабовых и в смешанных хвойно-лиственных, преимущественно на их опушках; кроме того, часто встречается в зарослях, а иногда также в ольшанниках. Вид считается характерным для класса *Querceto-Fagetea* (Ober-

dorfer, 1949, Pflanzensoziologische Exursionsflora). Чаще всего растет на минеральных, тучных, глинистых почвах с высоким содержанием перегноя, иногда на известняках, только в виде исключения на заболоченных местообитаниях.

В Польше распространен на всей территории страны — как на низменности, так и на нижних ярусах гор, но редко где представлен в изобилии. Самые высокие отмеченные местонахождения: в Западных Бещадах — Устшики Гурне — до 910 м (Jasiewicz, 1965, Monogr. Botan., 20), в Свентокшишских горах — под вершиной Лысицы — до 560 м (Zarzycki, 1959, Fl. Polska, 8), в Низких Бескидах — хребет Буковицы — до 500 м (Grodzińska, 1968, Fragm. Fl. et Geobot., 14, 1) и в Горцах — Тыльманова — до 440 м (Kornaś, 1957, Monogr. Botan., 5). Обычно растет в подлеске лиственных лесов: в суходольных — *Galio-Carpinetum* или заливных *Salici-Populetum* и *Carici remote-Fraxinetum* (Medwecka-Kornaś, 1972, Szata Roślinna Polski, 1).

Карта общего распространения вида в Польше до сих пор не составлялась. Опубликована точечная карта распространения его в польских Карпатах (Hałubek, Towpasz, 1973, Zeszyty Nauk. UJ, Prace Botan., 1).

EVONYMUS EUROPAEA
L.

140

Eponymus J.
 EUROPAEA

140